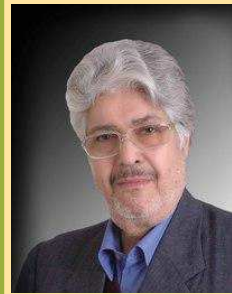

اسماعیل شهبازی:

«من یک مروج کشاورزی هستم»

دکتر اسماعیل شهبازی یکی از چهره‌های تأثیرگذار و ماندگار ترویج و آموزش کشاورزی هم به‌عنوان یک رشته تحصیلی و هم به‌عنوان یک حرفه بوده و هستند. ایشان هم برای دانشگاهیان و هم دست‌اندرکاران ترویج در بخش‌های اجرایی همواره چهره‌ای آشنا و الهام‌بخش بوده‌اند. شاید برای بسیاری از ما جالب باشد که بدانیم ایشان چه دیدگاهی درباره ترویج دارند و برای رسیدن به جایگاه کنونی چه مسیری را طی کرده‌اند. در این شماره یادداشتی تحت عنوان «من یک مروج کشاورزی هستم» را از ایشان منتشر خواهیم کرد و در شماره آینده با زندگینامه ایشان آشنا خواهیم شد.

یعنی می آموزم و می آموزانم:

*- تا همراه و به دست توانای کشاورزان روستایی، بتوانیم منابع آب و خاک کشورمان را نگهداری و از آن‌ها بهره‌برداری بهینه به عمل آوریم.

*- تا در مزارع و باغستان‌های کشورمان، به مقدار بیش‌تر و بهتری غلات، حبوبات، میوه و سبزیجات تولید کنیم. و نیز،

*- تا بتوانیم در بیشه‌ها و قلمستان‌ها و مرغزارها و چراگاه‌ها و دامداری‌ها و تالاب‌های کشورمان، تعداد و انواع بیش‌تر و بهتری دام و طیور و زنبور و آبی‌زی پرورانیم و محصول و فرآورده‌های آن‌ها را به سر سفره‌های همه مردم برسانیم.

و بدین سان است که می‌بینید «من مروج»، هر روز سه بار افتخار خدمتگزاری به همه مردم خرد و کلان و زن و مرد در شهرها و روستاها را نصیب خود ساخته و می‌سازم.

حال به من بگویید که امروزه به جز شاغلان حرفه‌های کشاورزی، شاغلان کدامین رشته و شغل و

اسماعیل شهبازی:

«من یک مروج کشاورزی هستم»

و اینک می‌خواهم که از ابعاد سه‌گانه زیر، یعنی از بُعد:

(۱) خدمتگزاریم به مردم،

(۲) برقراری ارتباط با ارباب رجوع، و از

(۳) بُعد دانشیابی و تجربه‌اندوزیم برای مروج شدن،

به اختصار به معرفی شغل مروجی خود بپردازم.

۱- از بُعد خدمتگزاریم به مردم

بیش از ۶۰ سال است که کار اصلی و فرعی و یا، شغل اول و دومم و خلاصه، همه زندگی شخصی و اجتماعی و کوشش‌های علمی و اداریم به‌عنوان یک مروج موظف و یا داوطلب، بخشی صرف یادگرفتن اصول علمی کشاورزی نوین و پیشرفته و مناسب و بخش دیگر آن، صرف رواج و یاد دادن روش‌های عملی آن آموخته‌ها به کشاورزان و روستاییان بوده و هست.

حرفه‌ای می‌توانند این چنین درست و مفید و موثر و در عین حال، مداوم و پایدار و زندگی بخش به همه مردم کشورمان، و ای بسا که در خدمت به مردم جهان باشند؟

و باز هم بگویم که اساس کار ما «مروّجان کشاورزی»، همین است تا همراه و در خدمت مولدان و مُبدلان محصولات و موزعان فرآورده‌های کشاورزی، همه با هم و در نهایت با هدف کلی تأمین غذای مردم، همواره در مقام تأمین امنیت پایدار فردی و اجتماعی برای جامعه روستایی و عشایری و حتی همه مردم کشورمان باشیم.

و از این روی، شغل «مروجی کشاورزی»، در هر رشته و تخصص و با هر درجه تحصیلی و مرتبه دانشگاهی و مقام اداری و مرتبت مدیریتی که باشد، شغلی فراگیرنده و فرادهنده و پروراندن و سازنده در راه تأمین زندگی و در نهایت، تضمین کننده امنیت اجتماعی برای هر نفر از جمعیت سرزمین مان از خُرد و کلان است.

و اینک ضمن تکریم و تمجید همه دیگر رشته‌ها و تخصص‌های تحصیلی و حرف و صنوف شغلی، می‌پرسیم کدامین رشته تحصیلی و شغل و حرفه و صنفی مانند رشته و حرفه و صنف و شغل «مروجی کشاورزی» در سراسر زندگی شغلی بدین سان خالص و مخلصانه، و صمیمی و دوستانه، و پایدار و پیگیرانه توانسته و می‌تواند، در خدمت همگان - اعم از غنی و فقیر و خُرد و کلان - در شهرها و روستاها و در هر عرصه فردی و اجتماعی دیگر باشد؟

۲ - بُعد برقراری ارتباط با ارباب رجوع

جوامع روستایی و عشایری در سرزمین ایران متنوع و متعدد هستند. این جوامع در عین حال، بر حسب شرایط اقلیمی و جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی، و برخورداری از فرهنگی مشترک و عمومی، دارای خُرده فرهنگ‌هایی گوناگون و بومی هر منطقه و ناحیه و گاهی هم، ویژه هر کوی و برزن در هر محله، از هر زیست بوم آنان بوده و هست.

گفتنی است در چنین شرایط حاکم بر جوامع بزرگ و کوچک روستائی و عشایری، اعضای این جوامع نیز در عین حال، بر حسب شرایط سن و سواد، کم و بیش از حیث ویژگی‌های فردی و خانوادگی، و قوم و قبیله‌ای، و شغلی و حرفه‌ای نیز،

با هم متفاوت هستند.

همه این گوناگونی‌ها در میدان عمل و اجراء، کار برقراری ارتباط رو - در - رو و ایجاد و استقرار و تحکیم مناسبات صمیمانه و دوستانه، برای «مبادله اطلاعات» بین مروج با روستائیان و عشایر ارباب رجوع به منظور تفهیم و تفاهم و فراگیری و فرادهی و در نهایت، توسعه و تکامل منابع انسانی را، کند و دشوار می‌سازد.

این گونه کُند زوی‌ها و مواجهه با دشواری‌ها در ارتباط شخص مروج با مردم است که معمولاً «دیرپذیری» و گاهی هم، «کم‌پذیری» ناشی از بی‌اعتمادی ارباب رجوع نسبت به فرد مروج را در پی داشته و دارد.

پس «مروج کشاورزی» یا هر روشنگر و تسهیلگر دیگر که از طریق تعامل با روستائیان و به قصد پی‌ریزی فرایند تغییر و تحول برای توسعه و تکامل منابع انسانی به درون جوامع روستائی و عشایری ورود پیدا می‌کند، باید دانش و تجربه علمی و عملی مربوط را کسب و سرانجام، تخصص و مهارت «تعامل» با توده‌های روستایی و عشایری را به‌طور علمی و عملی فرا گیرد. یعنی به ساده‌ترین بیان، بخوبی «بیاموزد» که چگونه با مردم روستایی و عشایری حرف بزنند و تعامل کند، تا هم خود از آنان بیاموزد و هم به آنان، بیاموزاند - و این هم، بنیان کار «مروجی کشاورزی» در بین روستائیان و عشایر است.

۳ - بُعد دانشیابی و تجربه اندوزیم برای مروّج شدن

یک «مروج کشاورزی»، ابتدا باید یک کاردان (کمک مهندس) و یا یک کارشناس (مهندس) جامع علوم و فنون کشاورزی باشد. البته مطلوب این است که اصالتاً کشاورز یا کشاورز زاده و روستایی تبار و یا مطلوب تر این که، روستا زاده باشد. هم چنان که من باغبان، که باغدار زاده هم بودم، با دارا بودن دیپلم کشاورزی، از تیر ماه ۱۳۳۶ مروج کشاورزی بخش روانسر در استان کرمانشاه شدم و بعدها به مرور، سایر مدارج تحصیلی در آموزش عالی کشاورزی را نیز پیمودم تا بلکه با افتخار، یک مروج جامع علوم و فنون کشاورزی بشوم.

امروزه با توجه به توسعه علوم و فن آوری‌ها و

مردمی است از این رو، آشنائی ژرف با علوم ارتباطات و کسب مهارت در کارکرد فنون لازمۀ ارتباط در فضاهای واقعی و مجازی مربوط هم، از جمله پیش نیازهای تحصیلات تکمیلی و یا آموزش های ضمن خدمت در جریان «مروج شدن» در همه رشته ها در هر زمینه است. البته گفتنی است که پیدایش بسیاری از این پیش نیازها در دوره های آموزش ضمن خدمت و یا تحصیلات تکمیلی در نتیجه وقوع پدیده های نوظهور در عصر «انفجار اطلاعات» و عمدتاً از آغاز قرن میلادی بیست و یکم بوده است. در تکمیل این بُعد، باز هم گفتنی است که بسیار مطلوب است تا داوطلب منصب مروجی، ذاتاً فردی بُردبار و متین در گفتار و پُر حوصله در شنیدن نظریات و تجربیات دیگران و در عین حال، ارزش گذار به گفتار و رفتار منطقی و مستدل دیگران و همزمان، پاسدار فرهنگ عامه و نیز، حرمت گذار خورده فرهنگ های محلی و بومی مردم روستایی و عشایری باشد.

بدین سان، تسلط بر علوم و فنون ویژه رشته «مروجی» در زمینه هایی چون کشاورزی یا منابع طبیعی یا محیط زیست یا بهداشت محیط یا تعاون و یا آبادانی روستا و غیره، و آشنایی ژرف داوطلبان «مروجی» به پیش نیازهای مربوط در علوم انسانی و علوم ارتباطی، از جمله اساسی ترین مبانی علمی و فن آوری است که داوطلبان «مروجی» به قصد دانشجویی در آموزشگاه ها و دانشکده های مربوط تحصیل و یا در دوره های بازآموزی و آموزش های تکمیلی تجربه می کنند. در عین حال، مروجان، برقراری دوره های «کارآموزی» در کارگاه ها و آزمایشگاه ها و گلخانه ها و مزارع و موسسات آموزش عالی و نیز، دوره های «کارورزی» و پیمایش های میدانی در روستاها و زیست بوم های عشایری را تجربه می کنند - که این ها هم بخش «تجربه اندوزی» برای «مروج شدن»، بویژه برای شناخت «دانش بومی» و آشنایی با «مهارت های محلی» را، شامل می شود.

نیز پیچیدگی مسائل و وجود چالش های زیاد، در ارتباط با بُعد دانشیایی و تجربه اندوزی برای مروج شدن در سایر زمینه ها، شرایط لازم حتی فراتر از زمینه های کشاورزی است. یعنی یک «مروج منابع طبیعی» از همان بدو ورود باید کارشناس (مهندس) علوم و فنون جنگل یا علوم و فنون مرتع و آبخیز و یا علوم و فنون شیلات و آبزی پروری باشد. و به همین ترتیب هم، یک «مروج حفاظت محیط زیست» و «مروج محیط بان» هم، باید کارشناس (مهندس) علوم و فنون حفاظت از محیط زیست و محیط بانی باشد. کما این که، یک «مروج بهداشت محیط» نیز ابتدا باید کارشناس (مهندس) علوم و فنون بهداشت عمومی باشد. هم چنان که، یک «مروج تعاون» هم باید کارشناس علوم و فنون تعاون و یا کارشناس ارشد تعاون روستایی و نیز، یک «مروج آبادانی روستاها» نیز باید کارشناس مهندسی تکنولوژی آبادانی روستاها و یا کارشناس ارشد توسعه روستایی باشد.

مروج کشاورزی باید «بیاموزد» که چگونه با مردم روستایی و عشایری حرف بزنند و تعامل کند، تا هم خود از آنان بیاموزد و هم به آنان، بیاموزاند و این بنیان کار «مروجی کشاورزی» در بین روستائیان و عشایر است.

بر این مبنی، روشن است که هریک از مروجان در دیگر زمینه های اقتصادی و اجتماعی و یا فرهنگی زیر بنای توسعه منابع انسانی و نیز، عمران و آبادانی برای گسترش و تسهیل تولید و تبدیل محصولات و فرآورده ها هم، باید کارشناس و یا کارشناس ارشد مهندسی در علوم و فنون در یکی از زمینه های مربوط باشند.

ولیکن تخصص و تبحر داشتن و مجرب بودن در هریک از این زمینه ها و رشته های وابسته برای «مروج شدن» در آن ها کافی نیست. بلکه لازمۀ «مروج شدن»، آشنایی لازم و کافی به پیش نیازهای علوم انسانی در دوره های تکمیلی ضمن خدمت و یا در آموزش عالی و از جمله در زمینه های «روانشناسی فردی» و «روانشناسی اجتماعی» و نیز، «جامعه شناسی روستایی» و «فرهنگ شناسی روستایی و عشایری» نیز هست. و از آن جا که شخص «مروج» از هر رشته و در هر زمینه در جریان روشنگری و تعامل، ناگزیر از تماس «رُخ - به - رُخ» و نیز تماس «غیر - حضوری» برای برقراری ارتباط با توده های